

G. J. den Hartog

Boschapp

1 Inleiding

Ook dit jaar werd in het kader van de behandeling van de rijksbegroting 1982 door de Tweede Kamer der Staten-Generaal weer vrij veel aandacht besteed aan de bosbouw. Om een goed beeld te krijgen van de wijze waarop de bosbouw in de politiek wordt benaderd, is het noodzakelijk kennis te nemen van hetgeen door de afgevaardigden van de verschillende politieke partijen naar voren wordt gebracht bij de behandeling van de begrotingen van de Ministeries van Landbouw en Visserij, van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Economische Zaken. Al deze beschouwingen moet men trachten in onderlinge samenhang te bezien. En dan nog is het de vraag of het beeld dat wordt verkregen volledig en juist is. Immers bij de behandeling van elk der genoemde begrotingen komt tengevolge van de verschillende beleidsverantwoordelijkheden van de verschillende ministeries, altijd slechts een gedeelte van het bosbouwbeleid aan de orde en de vraag is dan ook gerechtvaardigd of aldus wel een compleet en evenwichtig – alle aspecten van de bosbouwbeleid onderling samenhang omvattend – bosbouwbeleid kan worden ontwikkeld.

De bij de totstandkoming van het kabinet Lubbers doorgevoerde overheveling van natuurbehoud en openluchtrecreatie van het Ministerie van CRM naar het Ministerie van Landbouw en Visserij kan in de toekomst op dit punt tot grotere duidelijkheid bijdragen. In de nieuwe opzet zal de Minister van Landbouw en Visserij de beleidsverantwoordelijkheid dragen voor alle drie de functies van het bos en de bosbouw. Gevolg hiervan zal zijn dat het bosbouwbeleid bij de behandeling van één begroting integraal – dus voor alle te onderscheiden functies van het bos en de bosbouw – aan de orde zal komen. De kans dat daarbij de op de verschillende functies toegespitste beleidsvoornemens en -verlangens in onderlinge samenhang zullen worden gepresenteerd is stellig groter dan in het verleden. De grotere duidelijkheid die hiervan het gevolg zal zijn is niet alleen prettig voor degenen die geïnteresseerd zijn in bosbouwpolitieke zaken, maar is bovendien van belang voor de bosbouw en het Nederlandse bos zelf.

In dit artikel zal worden getracht enkele belangrijke

punten uit die kamerbehandeling naar voren te halen.

2 Het mondeling overleg over de bosbouw tussen de Minister van Landbouw en Visserij en de Vaste Commissie voor landbouw en visserij

Op 25 februari 1982 vond een mondeling overleg plaats tussen leden van de Vaste Commissie voor landbouw en visserij en de Minister van Landbouw en Visserij over o.m. de bosbouw, zulks aan de hand van een door de Minister ingezonden notitie.

In deze notitie ging de Minister o.m. in op de pionierfase waarin een groot deel van het bos zich nog bevindt en op de overgang naar de tweede generatie bos, die geleidelijk op gang begint te komen, waarbij een meer natuurlijke bossamenstelling wordt gerealiseerd. De bewindsman stelde in die notitie onder meer:

"Kortom, beslissingen in de bosbouw hebben praktisch altijd voornamelijk effecten op langere termijn. Dat maakt vanuit economisch/politiek gezichtspunt de bosbouw kwetsbaar, omdat bij het economisch/politiek handelen van de mens korte-termijneffecten zwaar wegen. De ontwikkelingsfase waarin het overgrote deel van onze bossen verkeert en de huidige houtprijzen hebben een nadelige invloed op de liquiditeitspositie van de meeste bosbedrijven. Dat is op zich geen gunstig klimaat om verdere investeringen in aanleg en beheer te stimuleren ten behoeve van de houtvoorziening op langere termijn. Anderzijds is het achterwege laten van dergelijke investeringen van grote invloed op die lange-termijn-houtvoorziening. De z.g. bosbijdrageregeling is daarbij een middel om te bereiken dat – ondanks de huidige liquiditeitsproblemen – een op lange termijn gericht beheer kan worden gevoerd. Het is een investering voor volgende generaties".

Tijdens het overleg werd zowel van CDA- als van PvdA-zijde herinnerd aan hetgeen in het mondeling overleg van 29 januari 1981 was opgemerkt, toen gesproken werd over het perspectief voor de houtproductie. De op 29 januari 1981 door mw. Langedijk-de Jong (PvdA) geuite scepsis ten aanzien van de rentabiliteit – ook structureel – van de houtproductie, klonk op 25 februari 1982 weer door in de woorden van mevrouw

De Boois (PvdA) en de heer Faber (CDA). Ook het verlangen naar het "meer natuurlijk maken van bos" – in 1978 al neergelegd in een door de Tweede Kamer aangenomen motie – viel opnieuw uit hun opmerkingen af te leiden.

De heer Faber vroeg zich af, of er wel een economische basis voor het bosbedrijf in Nederland is en of de bosbijdrage wel iets aan deze slechte situatie verandert. Hij drong er op aan de situatie in de bosbouw nog eens te laten onderzoeken door een geheel onafhankelijk instituut, zoals bijvoorbeeld het Nederlands Economisch Instituut (NEI).

Het verlangen naar meer inzicht leefde ook bij mevrouw De Boois. Zij wilde meer inzicht in de kosten en baten per ha en vond dat het hierbij in het bijzonder zou moeten gaan om de cijfers ten aanzien van snelgroeiend hout, vergeleken met de cijfers van akkerbouw. Ook moet verschil worden gemaakt tussen intensief en extensief beheer en moet worden aangegeven op welke wijze per houtsoort optimalisatie van het rendement optreedt. Zolang deze cijfers niet bekend zijn is er volgens mevrouw De Boois eigenlijk geen reden tot voortzetting van verkapte subsidiëring.

Minister De Koning ging allereerst in op het multifunctionele karakter van het bos. Hij stelde van mening te zijn dat er geen tegenstelling bestaat tussen de drie functies van bos en onderstreepte, dat elk bos de functie van produktie, natuurbehoud en recreatie heeft, zij het dat de dosering per situatie kan variëren. Vervolgens reageerde Minister De Koning positief op de suggestie van de heer Faber om een onafhankelijk onderzoek in te stellen en merkte op dat dit wellicht verricht zou kunnen worden door een combinatie van NEI en LEI.

Alle sprekers (De Boois (PvdA) en de heren Faber (CDA), Van Rossum (SGP), Ter Veer (D'66) en Evenhuis (VVD), stonden uitvoerig stil bij de werkgelegenheid in de bosbouw en bij de werkgelegenheidsplannen van de Heidemaatschappij, de Grontmij en de Stichting Boswerk. Mevrouw De Boois was daarbij kritisch in die zin, dat zij de argumenten om in de bosbouw werkgelegenheid te creëren, niet sterker vond dan de argumenten voor het scheppen van werkgelegenheid in andere sectoren (CRM-terreinen).

De Minister stelde zich positief op tegenover de werkgelegenheidsplannen en deed mededeling van zijn besluit de Stichting Boswerk f 100.000,- subsidie toe te kennen. Hij onderstreepte, dat in de bosbouw met weinig investeringen veel werkgelegenheid kan worden gevonden. Hij stelde evenwel dat bij zijn ministerie daarvoor geen middelen beschikbaar zijn en dat hij deze zaak derhalve onder de aandacht van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid had gebracht.

Wel wees Minister De Koning erop, dat de f 3 mil-

joen die in 1982 voor de bevordering van de werkgelegenheid beschikbaar is, wordt gebruikt voor de in 1981 verbeterde bosbijdrageregeling. De Minister merkte tenslotte op, dat de werkgelegenheid in de bosbouw op den duur toch tenminste in bepaalde terreinen door de produktie zal moeten worden gedragen.

3 De vergadering van de Vaste Commissie voor Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk over het onderdeel Natuurbehoud en Openlucht recreatie van de begroting van CRM voor 1982

Tijdens de vergadering van de Vaste Commissie, welke plaatsvond op 1 maart 1982, kwam evenals in het mondeling overleg met de Minister van Landbouw en Visserij het verlangen van de heer Faber (CDA) en mevrouw De Boois (PvdA) naar meer natuurlijk bos weer duidelijk naar voren. De heer Faber informeerde in dit verband waar de evaluatie van de bosbijdrageregeling bleef en vroeg naar de betekenis van die regeling voor meer natuurlijk bos en openlucht recreatie. Voorts herinnerde de heer Faber aan de door hem tijdens het overleg met de Minister van Landbouw en Visserij geuite twijfels over de rentabiliteit van het huidige produktiebos en vroeg of een meer extensief beheer daarvan niet voor de hand lag. In dit verband constateerde de heer Faber dat hij CRM bij het mondeling overleg met de Minister van Landbouw en Visserij node had gemist.

Ook de heer Evenhuis (VVD) ging in op de natuurbossen en stelde vast, dat het streven naar meer natuurlijk bos een groeiend element in het natuur- en landschapsbeleid is. Hij vroeg de Staatssecretaris zijn positie hierbij te markeren en aan te geven, in hoeverre hij dit proces wil laten voortgaan of niet. De heer Evenhuis wees er evenwel op, dat sedert 1978 – toen de motie waarin wordt gepleit voor meer natuurlijk bos werd aanvaard – de opvattingen ten aanzien van energiebeleid en houtproduktie zijn veranderd. Hij betoogde, niet te willen vasthouden *"aan zaken die wij in het verleden eenmaal "oervast" of niet "oervast" hebben geregeld. De tijd schrijft voort. Ik heb vandaag een ander verhaal dan in 1978 en – zich richtend tot mevrouw De Boois – u waarschijnlijk ook"*.

Mevrouw De Boois trachtte de heer Evenhuis te verwijzen naar de behandeling van het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud, doch de heer Evenhuis wilde terzake meer informatie. In zijn betoog had de heer Evenhuis eerder al bezwaar gemaakt tegen het hanteren van datgene wat in structuurschema's is neergelegd als beleid in de richting van diverse lagere overheden en daarbij beklemtoonde, dat de structuurschema's nog niet door de Kamer zijn goedgekeurd. Hij diende een motie in, waarin hij de Kamer vroeg uit

te spreken, dat de regering geen onomkeerbare beslissingen kan nemen op grond van voornemens welke in de structuurschema's zijn neergelegd.

Staatssecretaris De Boer was het formeel met de strekking van deze motie eens, maar was wel van mening, dat er beleid zal moeten worden gevoerd voordat de structuurschema's zijn vastgesteld. Daardoor valt volgens de Staatssecretaris aan een zekere anticipatie niet te ontkomen.

Naar aanleiding van de vragen van de heren Faber en Evenhuis om zijn positie ten aanzien van bossen nog eens te markeren, wees de Staatssecretaris op zijn beleidsverantwoordelijkheid voor de functies van bossen in het natuurbehoud en de openluchtrecreatie. Het beleid – aldus de Staatssecretaris – ligt vast in de beleidsvoornemens van de structuurschema's Natuur en Landschapsbehoud en Openluchtrecreatie. Naar zijn mening is op het gebied van ontwikkeling van meer natuurlijk bos op een relatief goedkope wijze veel te bereiken.

Met betrekking tot de evaluatie van de bosbijdrage-regeling merkte de Staatssecretaris op, dat deze plaatsvindt onder gezamenlijke verantwoordelijkheid met de Minister van Landbouw en Visserij en dat zijn verantwoordelijkheid daarbij ligt op de functies natuurbehoud en openluchtrecreatie. De evaluatie is weliswaar afgerond, doch nog voor advies voorgelegd aan de Bosbouwvoorlichtingsraad. Wel stelde hij al vast dat de functie openluchtrecreatie meer aandacht zal moeten krijgen tot een goed recreatief beleid van gerangschikte bossen te komen. Naar de mening van de Staatssecretaris zullen boscijgenaren meer specifiek op de recreatie gerichte maatregelen moeten kunnen treffen.

Een ander voor de bosbouw belangrijk punt, dat tijdens de vergadering van de Vaste Commissie voor CRM aandacht kreeg van vele kanten, was de werkgelegenheid. Daarop gingen mevrouw De Boois (PvdA) en de heren Van der Vlies (SGP), Faber (CDA), Evenhuis (VVD) en Nuis (D'66) uitvoerig in. Daarbij werd ingegaan op verschillende aspecten en op de diverse werkgelegenheidsplannen in de bosbouw (Heidemij, Grontmij, Stichting Boswerk). Aangedrongen werd op een onderhoudsplan voor NSW-landgoederen en een beleidsplan met betrekking tot werkgelegenheid in natuur, bos en landschap. Ook werd de vraag gesteld of een subsidieregeling voor particuliere natuurbeschermingsorganisaties in de maak is. In dit verband werd bovendien door de heer Faber de suggestie gedaan dat het Ministerie van CRM in de Stichting Boswerk moet meewerken.

Mevrouw De Boois betoogde – en dit werd later door de Staatssecretaris onderschreven – dat de werkgelegenheid in natuur, landschap en bossen niet teveel moet worden verkocht als een soort werkverschaffing.

Als dit wordt gedaan ontstaat het beeld van marginale arbeid voor een marginale zaak. Naar de mening van mevrouw De Boois is het zaak voor bossen te zoeken naar het optimum tussen arbeidskosten en opbrengsten. Zij pleitte voor onderzoek op dit punt.

De Staatssecretaris wees er tegen de achtergrond, dat NSW-landgoederen van belang zijn voor extensieve recreatievormen op, dat instandhouding van kenmerkende aspecten van landgoederen (parken, tuinen, lanen, solitaire bomen) de draagkracht van de eigenaren te boven gaat. De gedachte van de heer Faber om te komen tot een onderhoudsplan sprak hem dan ook aan.

Voorts constateerde de Staatssecretaris dat werkgelegenheid in natuur, bos en landschap te weinig tot stand is gekomen. Daarom is – aldus de Staatssecretaris – een beleidsplan met betrekking tot de werkgelegenheid nodig. Daarin zal ook een visie op natuur en werkgelegenheid en op de verhouding vrijwilligerswerk en werkgelegenheid worden gegeven.

Naar aanleiding van de opmerkingen over de Stichting Boswerk, welke door het Ministerie van Landbouw en Visserij wordt gesubsidieerd, zegde de Staatssecretaris overleg toe met de Minister van Landbouw en Visserij om een gezamenlijke aanpak ten aanzien van die Stichting te bewerkstelligen. Hij zegde toe een eventueel subsidieverzoek positief te zullen bezien. Voor de particuliere natuurbeschermingsorganisaties is een subsidieregeling – aldus de Staatssecretaris in zijn antwoord – in vergevorderd stadium van voorbereiding.

Enige conclusies met betrekking tot het bosbouwbeleid

Uit de gevoerde discussies springen een aantal zaken naar voren:

– Het verlangen naar meer natuurlijk bos, dat in 1978 nog Kamerbreed leefde, blijkt binnen de fracties van CDA en PvdA nog steeds aanwezig, doch binnen de VVD van de nodige vraagtekens te worden voorzien in verband met andere opvattingen anno 1982 ten aanzien van het energiebeleid en de houtproductie.

– Vooral binnen het CDA en de PvdA bestaat bij een aantal kamerleden twijfel omtrent de mogelijkheden van rendabele houtproductie. Het door de Minister van Landbouw en Visserij toegezegde onderzoek naar de economische aspecten van de houtproductie zal op dit punt tot de duidelijkheid kunnen bijdragen. Daartoe is het wel noodzakelijk dat in het kader van dat onderzoek met name ook aandacht wordt geschonken aan de macro-economische aspecten van de productiefunctie van de bosbouw zowel op de korte als op de lange termijn. Een dergelijk onderzoek zal ook kunnen

bijdragen tot de beantwoording van de vraag of en zo ja in welke mate moet worden voortgegaan met het nagen van meer natuurlijk bos hier te lande.

– Duidelijk is dat het beleid, dat vanuit de invalshoek natuur- en landschapsbehoud ten aanzien van bossen gevoerd zal worden, zal anticiperen op hetgeen in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud is voorzien en dat terwijl men de effecten van een dergelijk beleid op het bos en op de ontwikkelingsmogelijkheden van de bosbouw niet kan overzien.

Het zou van wijsheid getuigen indien men zou beginnen met nader onderzoek op deze punten en met het opdoen van kennis en ervaring in enkele in te stellen bosreservaten. Pas nadat daarover kan worden beschikt zal in een evenwichtige afweging van alle bij het bos en de bosbouw betrokken belangen tot een werkelijk verantwoorde beleidskeuze kunnen worden geko-

men. De waarschuwing tegen anticiperend beleid, welke in de vergadering van de Vaste Commissie voor CRM doorklonk, was stellig op zijn plaats.

– De bevordering van de werkgelegenheid in de bosbouw krijgt alle aandacht en wordt zeer positief benaderd. Daarbij ligt het accent sterk op de gesubsidieerde werkgelegenheid. Gegeven de omstandigheden waarin de bosbouw zich bevindt is dit begrijpelijk en aanvaardbaar, doch het mag er niet toe leiden, dat men de werkgelegenheid die is gerelateerd aan de produktie en die door de produktie in stand wordt gehouden, uit het oog verliest. Bij de ontwikkeling van beleid ten aanzien van bossen en bosbouw zal dan ook aandacht moeten worden geschonken aan de effecten die van dat beleid op deze werkgelegenheid uitgaan. De Minister van Landbouw en Visserij heeft op dit punt zeer terecht gewezen.

Brief Bosschap aan de Minister-President drs. R. F. Lubbers, betr. Beleidsverantwoordelijkheid voor natuur- en landschapsbehoud (17-11-1982)

Excellentie,

Naar aanleiding van de open brief van zestig particuliere organisaties voor milieubeheer, natuurbehoud, milieubesef en dierenbescherming van 17 november 1982, vragen wij gaarne met klem uw aandacht voor het volgende.

De belangen van natuur en landschap zijn naar hun aard ten nauwste verbonden met het beheer en de inrichting van het landelijk gebied. Het onderbrengen bij de kabinetsformatie van de beleidsverantwoordelijkheid voor natuur- en landschapsbehoud bij het Ministerie van Landbouw en Visserij is een positieve zaak omdat:

- het de gelegenheid opent om natuur- en landschapsbehoud met inrichting en beheer van het landelijke gebied in één organisatie tot evenwichtige ontwikkeling te brengen;
- het een einde maakt aan de al jaren durende onzekerheid. Voortduren van die onzekerheid zou de kwaliteit van het beleid alleen maar schaden;
- onderbrenging van bepaalde onderdelen van in-

richting en beheer bij verschillende departementen de polarisatie alleen maar zou bevorderen;

– de belangen van het landelijk gebied alleen goed kunnen worden behartigd door een hechte en evenwichtige samenwerking tussen landbouw, natuurbescherming en bosbouw.

Wij doen dan ook dringend een beroep op u de beleidsverantwoordelijkheid voor het natuur- en landschapsbehoud te laten bij het Ministerie van Landbouw en Visserij en daaraan binnen dat departement in de organisatie een zodanige plaats te geven dat een gelijkwaardige en evenwichtige belangenafweging gewaarborgd zal zijn.

In dit verband verwijzen wij naar het telegram dat wij op 8 november j.l. hebben gezonden aan de Minister van Landbouw en Visserij.

Een afschrift van dit schrijven zenden wij aan de Ministers van Landbouw en Visserij en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

In het vertrouwen dat u aan de inhoud van dit schrijven de nodige aandacht zult willen schenken, tekenen wij met gevoelens van de meeste hoogachting

het Bosschap
de secretaris,
w.g. drs. G. J. den Hartog